Redactiunea, Administratiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare Nr 22.
Scrisorî nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ!
Birourile de anunciurî:
Braşovŭ, piaţa mare Nr. 22.
Inserate mai primesŭ cŭ în Viena *Rudolf Mosse, Haasenstein & Vogler (Oto Maas), Heinrich Schalek, Alois Herndl, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg*; în Budapesta: *A. V. Goldberger, Anton Mezei, Eckstein Bernat*; în Frankfurt: *G. L. Daube*; în Hamburg: *A. Steiner.*
Preţul inserţiunilorŭ: o seriă garmondŭ pe o colónă 6 cr. în 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărî mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina III-a o seriă 10 cr. v. a. sĕu 30 banî.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LII.

„Gazeta“ iese în fiecare ḑi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe unŭ anŭ 12 fl., pe şése lunî 6 fl., pe trei lunî 3 fl.
Pentru România şi străinătate
Pe unŭ anŭ 40 francî, pe şése lunî 20 francî, pe trei lunî 10 francî.
Se prenumeră la tóte oficiele postale din întru şi din afară şi la dd. colectorî.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
la administraţiune, piaţa mare Nr. 22, etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şese lunî 5 fl., pe treî lunî 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl. pe şése lunî 6 fl., pe trei lunî 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. sĕu 15 banî.
Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntu a se plăti înainte.

Nr. 150. Braşovŭ, Joi 6 (18) Iulie 1889.

Nou abonamentŭ

la

„GAZETA TRANSILVANIEI.“

Cu 1 Iulie 1889 stilŭ vechiu s'a deschisŭ nou abonamentŭ la care învitâmŭ pe toţî amicii şi sprijinitorii fóiei nóstre.

Preţulŭ abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria: pe trei lunî 3 fl. pe şese lunî 6 fl., pe unŭ anŭ 12 fl.

Pentru România şi străinătate: pe trei lunî 10 francî, pe şese lunî 20 francî, pe unŭ anŭ 40 francî.

Abonamente la numerele cu data de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria: pe anŭ 2 fl. pe şese lunî 1 fl.

Pentru România şi străinătate: pe anŭ 8 francî., pe şese lunî 4 francî.

Abonarea se póte face mai uşorŭ şi mai repede prin **mandate postale**.

Domnii, carî se vorŭ abona din nou, sĕ binevoéscă a scrie adresa lămuritŭ şi a arĕta şi posta ultimă.

Administraţiunea „Gazetei Transilvaniei“.

Braşovŭ, 5 Iulie.

Pe când în ţinuturile cele îndepărtate şi mai ameninţate de povoiulŭ maghiarisărei dreptulŭ limbei române s'a accentuatŭ ḑilele trecute cu ocasiunea procesului părintelui Lucaciu într'unŭ modŭ atâtŭ de stralucitŭ şi îmbucurătorŭ, pe atuncî în ţinuturile nóstre ardelenescî mai apropiate, dreptulŭ limbei române totŭ mai multŭ este călcatŭ în picióre şi despreţuitŭ din causa nepăsărei unora şi a servilismului altora.

Corespondenţa de mai josŭ, privitóre la noua campaniă întreprinsă în contra limbei române în comitatulŭ Făgăraşului, ne descopere cu-o claritate, ce nu mai lasă nimicŭ de doritŭ, întréga miseriă a slăbiciunilorŭ ómenilorŭ noştri.

Scimŭ, că fişpanulŭ Făgăraşului, vrêndŭ sĕ dea şi elŭ tributulŭ sĕu şovinismului, ce bântue aḑî munţii şi câmpiile Ardealului, a ordonatŭ că de aci încolo notarii dela sate sĕ nu se foloséscă în rapórtele lorŭ decâtŭ esclusivŭ numai de limba maghiară.

In locŭ ca corpulŭ funcţionarilorŭ comitatensî, carî în comitatulŭ Făgăraşului suntŭ încă în cea mai mare parte Românî, sĕ fi făcutŭ observaţiunî fişpanului şi sĕ fi remonstratŭ în contra ordinului sĕu din vorbă, prin care se calcă legea esistentă de naţionalitate şi se ameninţă în celŭ mai mare gradŭ drepturile, interesele de viéţă şi de desvoltare liniştită ale comunelorŭ române făgărăşene, aceştî domnî se grăbescŭ a îndeplini ordinulŭ fişpănescŭ şi mergŭ în zelulŭ servilismului lorŭ şi mai departe, proclamândŭ de pe acuma nu numai maghiarisarea afacerilorŭ oficiale ale notarilorŭ, ci şi maghiarisarea întregei administraţiunî comunale.

Vice-şpanulŭ Făgăraşului cu solgăbirĕii sĕi suntŭ dér mai marî fişpanî decâtŭ fişpanulŭ însuşî şi pe când fruntaşii românî independenţî din comitatŭ privescŭ cu mânile încrucişate cum se pune la cale acestŭ nou atentatŭ în contra limbei române, ei se grăbescŭ a obli calea pentru o desĕvêrşită maghiarisare a administraţiei comunale.

Fişpanulŭ a ḑisŭ A., elŭ cere ca notarii sĕ scrie rapórte unguresci, de ce sĕ nu ḑică d. vicişpanŭ şi d-nii pretorî B. şi C. ordonândŭ mai departe ca notarii sĕ pórte şi tóte celelalte corespondenţe şi procese verbale, carî se ţinŭ strictŭ de afacerile comunelorŭ, totŭ în limba maghiară.

Odinióră erau funcţionarii administrativî în fruntea acelora, carî luptau pentru dreptŭ şi respectarea legilorŭ. Ce deosebire între vremile de atuncî şi acum!

Dér ce se mai ḑicemŭ de servilismulŭ acelora, carî depindŭ dela graţia celorŭ dela putere, când cei mai independenţî, carî arŭ trebuì sĕ lupte pentru drepturile poporului, stau pitulaţî şi nemişcaţî în faţa nouei lovirî?

Cândŭ se va pune capĕtŭ acestei miserii, care ne dăra până mai multŭ ca tóte ordinile fişpănescî şi solgăbirăescî laolaltă!

DIN AFARĂ.

Resbelŭ orî pace.

Rĕspunḑĕndŭ articolului îndreptatŭ în contra sa, d. Waldersee scrie în „Kreuzzeitung“, că încordarea între diferitele state europene a ajunsŭ aḑî sĕ fiă atâtŭ de mare, încâtŭ nicî celŭ mai mare omŭ de statŭ nu ar puté sĕ garanteze nicî măcarŭ pe şése lunî, că pacea va fi menţinută. Se miră decî, cum tocmai în acestŭ timpŭ d. Bismark lasă a se însera în ḑiarulŭ sĕu articolŭ contra celorŭ mai înalte autorităţî militare germane. Casulŭ de sigurŭ este uniculŭ în felulŭ sĕu, şi de sigurŭ, că décă Germania în adevĕrŭ ar declara resbelŭ cumva, s'ar puté ḑice, că acésta o face fiindcă aşa au vrutŭ ḑiarele oficióse din jurulŭ curţii.

România mare.

Sub acestŭ titlu cetimŭ în „Democraţia“: Ḑiarulŭ purŭ germanŭ şi antisemitŭ din Viena „Deutsches Volksblatt“, în numĕrulŭ sĕu dela 11 Iulie st. nou, aduce sub titlulŭ: *Politica orientală a Austro-Ungariei*, unŭ prea importantŭ articolŭ. După ce constată, că monarchia austro-ungară e împrejmuită de Slavî, declară că Austro-Ungaria s'ar puté răzima pe România; dér spre a stabili o comunitate de interese între aceste douĕ state, monarchia trebue sĕ aducă jertfe marî, fiă chiar cedarea Transilvaniei, Banatului, Bucovinei şi a părţilorŭ ungurene locuite de Românî, şi astfelŭ arŭ fi identice interesele României marî cu ale monarchiei. Ḑiarulŭ nu scie, décă nu cumva acéstă cedare alcătuesce scopulŭ finalŭ alŭ politicianilorŭ austriacî; crede însĕ, că, décă nu în pace, apoi apropiatulŭ rĕsboiu va stabili o Româniă mare la gurile Dunărei şi la Carpaţî. Sĕ se noteze, că ḑiarulŭ în cestiune, pe lângă cei 20,000 abonaţî, e fórte cetitŭ în cercurile politice şi guvernamentale.

România şi Germania.

Din Bucurescî se scrie către „Schwäb. Merkur“: „Celŭ care ar voi sĕ caute aci pe aderenţii Rusiei, ar trebui s'aprindă în ḑiua mare ca Diogene o lampă, pentru a'i afla. Aderenţî ai Rusiei, Românî, carî dorescŭ stăpânirea ruséscă, nu suntŭ ḑece în ţéră. Din contră, Ruşii suntŭ urgisiţî. Altă întrebare e, cum stau Românii faţă cu Germania? Liberalii suntŭ mai amicalî Germaniei, decâtŭ conservatorii, dér încă totŭ e de deosebitŭ între înclinărî către moravurî, limbă, educaţiune, obiceiurî germane şi între amiciţiă politică. E acelaşî raportŭ ca către Francia. Suntŭ încă multŭ prea mulţî ómenî la noi, carî se cultivă în Parisŭ, cărora le priesce mai multŭ tonulŭ uşorŭ francesŭ alŭ salonului şi alŭ presei, mlădierea esterióră şi fiinţa îmbrăcată frumosŭ a Parisienilorŭ, decâtŭ viéţa germană mai seriósă. Dér nu urméză, că şi în privinţa politică ar fi aşa. Şi ce silinţe îşî dau Francezii, ca sĕ atragă la sine pe Românî. Pressa parisiană se ocupă continuu cu Românii, descrie moravurile, obiceiurile, apariţiunea lorŭ pe bulevarde, scrie foiletóne spirituale despre femeile române, în scurtŭ seduce, linguşesce şi flueră ca unŭ viclénŭ prinḑĕtorŭ de pasĕrî.

„Ce facŭ însĕ cei din Germania? Vorbescŭ în modŭ câtŭ se póte de rĕu despre tóte referinţele din România, tragŭ tóte în noroiu şi, durere e aşa, adeseorî într'unŭ tonŭ, care chiar ofenséză. Asta nu-i calea cea corectă. Cu acésta nu se câştigă amicî pentru întocmirile germane, cu acésta nu se atragŭ Românî la şcóle şi universităţî germane, cu acésta nu se combate influinţa francesă vătĕmătóre din punctŭ de vedere educativŭ şi mai alesŭ nu se folosesce prin acésta dinastiei Hohenzollern pe tronulŭ românŭ.“

Continuarea raportului

în procesulŭ părintelui Lucaciu.

Sătmarŭ, 12 Iulie 1889.

(Urmare).

Preş: Sĕ vină martorulŭ Herskovits Iosif (Ungurŭ (!) din Tĕuţî.) Prietine! d-ta ai fostŭ de faţă în Tĕuţî; aicî e protocolulŭ luatŭ în Baia-mare cu d-ta. Cunoscî subscrierea?

Herskovits: Cunoscŭ.

Preş.: Sĕ ţi-lŭ cetescŭ?

Hertkovits: Nu, îmî aducŭ eu bine aminte cum am grăitŭ, aşa voiu grăí şi aḑî.

Preş.: Grijesce prietine, am sĕ te facŭ atentŭ la jurstarea, că vei trebuì sĕ jurî.

După acestea martorulŭ spune, că scie românesce ca unguresce şi ridică încriminările în contra părintelui Lucaciu ca din cofă. După ce martorulŭ a terminatŭ, preşedintele enunţă, că mărturisirea acésta consună pe deplinŭ cu cea făcută înaintea judelui de instrucţiune.

Preş.: Fost'a agitătóre cuvêntarea lui Lucaciu?

Herskovits: A fostŭ, nu numai agitătóre, ci şi vătămătóre.

Preş.: Din ce ai luatŭ séma, că a fostŭ aşa?

Herskovits: Din aceea, că cu toţii ne-amŭ simţitŭ órecum vătămaţî.

Preş.: Cunoscî pe d-lŭ Lucaciu?

Mart.: Nu-lŭ cunoscŭ mai de-aprópe, căcî nicî odată n'am vorbitŭ cu elŭ.

Preş.: Cum 'lŭ cunoscî dér?

Mart.: E agitatorŭ şi urăsce pe Ungurî.

Preş.: De unde scii acésta?

Mart.: De acolo, că aşa ochî şi privirî hîde, urîte a aruncatŭ asupra nóstră vr'o câţî-va.

Preş.: Dér poporulŭ agitatŭ a fost?

Mart. Fără de semă.

Preşed. De unde sci acésta?

Mart.: de acolo, că s'a sfăditŭ cu noi mai de multe orî.

Preşed.: Atuncî la conferinţă?

Mart.: Atuncî şi dup'aceea ne'ncetatŭ. Eu sciu mai bine tóte, că trăescŭ între dênşii din prunciă. Dreptŭ că ne-amŭ batjocuritŭ noi şi în copilăriă, dér acum 'sŭ tare mânioşî pe noi.

Preşed.: Şi numai de când e pe acolo d. Lucaciu?

Mart. Da, firesce numai de atuncî.

După acésta se chiamă martorulŭ *Beregi Pál*, totŭ Ungurŭ din Tĕuţî. Elŭ spune că nu scie românesce. Se rógă sĕ i-se grăiéscă mai tare, căcî de multŭ aude fórte cu anevoiă. Preşedintele îi strigă în urechiă: audita'i pe d. Lucaciu?

Mart.: De auḑitŭ nu l'am auḑitŭ bine.

Preşed.: Dér protocolulŭ acesta dela judele investigatorŭ cunosci'lŭ? (face din umerî.) A d-tale e subscrierea?

Mart.: A mea.

Preşed.: D'apoi ce-ai grăitŭ acolo?

Mart.: Se uită holbişŭ şi respunde când „da“ când „ba“ după cum îlŭ scapă limba.

Preşed.: Nu mî-ai sci spune, ce a ḑisŭ d. Lucaciu la capĕtulŭ vorbirei? Că va rĕsări şi lorŭ ceva? — Ce le va rĕsări?

Mart.: Lucéfĕrulŭ?

Kölcsei, judele: Nu sórele?

Mart.: Nu! Lucéfĕrulŭ!

Preşed.: Poţî merge! Sĕ vină martorulŭ *Beregi Iozsef.*

Acestŭ martorŭ aude şi e atentŭ la întrebările puse de tribunalŭ. Repetă acusările de mai nainte, e gata sĕ pună şi jurămêntŭ. Spune că nu scie românesce, şi că a observatŭ agitaţiă. Cu acesta de altmintrelea tribunalulŭ a isprăvitŭ mai iute, şi şedinţa se suspendéză.

După améḑî la 3 óre.

Se invită martorulŭ *Constantinŭ Mădăraşŭ.* Ḑice că scie unguresce, dér nu aşa bine ca românesce. Vorbirea părintelui Lucaciu nu e în stare sĕ o reproducă, e de multŭ de când s'a ţinutŭ şi nu are aşa o memoriă sĕ scie reproduce. Dér va reda cuprinsulŭ ei în generalŭ. Aicî la provocarea preşedintelui începe descrierea defectuósă.

Preşed: Ii cetesce fasiunile făcute înaintea judelui investigatorŭ, carî conţinŭ acusările făcute din cuvêntŭ în cuvêntŭ, după terminarea cărora îlŭ întrébă despre autenticitatea subscrierei.

Mart.: E a mea subscrierea.

Preşed.: Susţii fasiunea acésta şi aicî?

Mart.: Nu o potŭ. O retragŭ, că nu vréu sĕ-mî mâncŭ sufletulŭ cu neadevĕrurî de aceste.

Preşed.: (iritatŭ) Cum de ai făcutŭ déră înaintea judelui investigatorŭ astfelŭ de fasiunî, carî aḑî te temî a le susţiné, şi cum atuncî nu te-ai temutŭ?

Mart.: Le-amŭ făcutŭ atuncî, căcî am fostŭ constrînsŭ, mi-s'a făcutŭ sîlă.

Preş.: Cine te-a sîlitŭ?

Mart.: Notarulŭ Pap Zsiga. étă acolo şede (arată spre elŭ. In publiculŭ maghiarŭ o depresiune colosală. Pap Zsiga sare în susŭ de pe scaunŭ. Coroianŭ 'lŭ împedecă a vorbi şi tribunalulŭ 'lŭ asmuţă).

Preş.: Şi cu ce te-a silitŭ?

Mart.: Taică-meu e jude şi m'a înfricatŭ, dér şi pe elŭ, că-lŭ va scóte din birăiă, ér pe mine din dăscăliă.

Coroianu cere confrontare cu Pap Zsiga, căruia sĕ-i spună şi în faţă. [Tribunalulŭ nu-şî póte ascunde iritaţiunea.]

Procurorulŭ se rĕstesce furiosŭ către martorŭ, si-lŭ întrébă: de câţî anî eştî? unde locuescî? ce ocupaţiune ai? Câtă leafă ai?

Mart.: rĕspunde liniştitŭ şi puţinŭ înspăimêntatŭ.

Preş.: (rĕstitŭ) Unde te-a silitŭ?

Mart.: In Baia-mare, înainte de investigare.

Pap Zsiga (de pe scaunulŭ martorilorŭ). Me rogŭ on. trib. reg.! faţă de martorŭ am sĕ observŭ, că e o personă şi caracterŭ de totului slabŭ. Şi de când e în Sătmarŭ totŭ bétŭ umblă. Şi

erĭ, cum am prânditŭ în hotelulŭ „Corona“, l'am vĕdutŭ mortŭ de bétŭ. Apoi mĕ rogŭ şi adĭ, écă chiar e bétŭ. Cum se póte acésta, când elŭ nu are banĭ, şi precum sciu, chiar erĭ i-a datŭ d-lŭ procurorŭ 50 cr. cum a disŭ, sĕ-şi iee ceva de mâncare. Ba potŭ documenta, că nu l'am silitŭ, şi că chiar d-lŭ Costinŭ, preotulŭ din Satulŭ-nou de susŭ l'a şi suspendatŭ dela oficiu.

Coroianu: E de totului originalŭ, că martorulŭ Pap Zsiga, fără provocarea Onoratului tribunalŭ, póte sĕ facă reflecsiunĭ la fasiunile martorilorŭ. L'aş lăsa fără observare, sĕ nu mi-se atribue éră, că împedecŭ cursulŭ grabnicŭ alŭ pertractării. Nu potŭ însĕ sĕ nu reflectezŭ la observările lui făcute, cu respectŭ la afacerea suspendării martorului.

Precum arată acestŭ documentŭ oficiosŭ Mădărasŭ nu a fostŭ nicĭ alesŭ de senatulŭ şcolasticŭ şi nicĭ întăritŭ în postulŭ sĕu prin vr'unŭ forŭ competentŭ, ci pusŭ numai de notarulŭ Pap Zsiga, care l'a juratŭ ca învĕţătorŭ şi căruia martorulŭ i-a datŭ pentru acésta 100 fl. Preotulŭ, ca directorulŭ şcólei, sigurŭ, că nu a pututŭ sĕ sufere o astfelŭ de ingerinţă incompetentă, şi a făcutŭ totŭ, ca afacerea sĕ fiă pe calea sa, conformă prescrierilorŭ legale şi disposiţiunilorŭ competente.

Preş. (către martorŭ): Eştĭ învĕţătorŭ?

Martorulŭ: 'Sŭ numai aşa în şcólă, dér eu n'am frecuentatŭ preparandia şi nicĭ cualificaţiune n'am.

Preşedintele: Ce şcóle ai învĕţatŭ?

Martorulŭ: Am umblatŭ numai în şcóle primare, apoi m'a folositŭ tatălŭ-meu la economiă, cu ce mĕ ocupŭ şi acum.

Preş.: Dér acelea ce le-a disŭ d-lŭ advocatŭ acum despre tine cu Pap Zsiga, drepte-'sŭ?

Martorulŭ: Mĕ rogŭ, aşa a fostŭ. Elŭ m'a juratŭ ca învĕţătorŭ.

[Judecătorii nu se mai potŭ stăpâni de iritaţĭ ce suntŭ, pe martorŭ formalminte'lŭ tractéză bruscŭ].

Preşedintele: Poţĭ sĕ jurĭ pe acele ce ai disŭ?

Mart.: Potŭ şi voiu şi jura.

Preşed.: Mergĭ şi şedĭ acolo! [Arată banca martorilorŭ].

E invitatŭ martorulŭ Lévi Izsák [Jidanŭ].

Lévi Izsák a fostŭ de faţă în Tĕuţĭ; limba română nu o pricepe aşa cum a vorbitŭ d. Lucaciu. Nu scie sĕ reproducă nimicŭ din vorbire.

Preş. cetesce fasiunile martorului făcute înaintea judelui investigatorŭ.

Lévi: Aceste ce mi s'au cetitŭ acum nu le primescŭ de ale mele. Suntŭ rĕu interpretate fasiunile, ce le-amŭ făcutŭ şi de carĭ 'mĭ aducŭ şi acum aminte.

Preş.: Cum de ai subscrisŭ déră protocolulŭ?

Lévi: L'am subscrisŭ, că aşa au poftitŭ dela mine.

Preş.: Aşadéră cele ce le-ai disŭ atuncĭ, nu suntŭ drepte?

Lévi: Eu nu le-amŭ disŭ aşa.

Preş.: Poţĭ jura?

Lévi: Potŭ.

Se chiamă martorulŭ Lipták Iozsef, tînĕrulŭ, ucenicŭ de farmacistŭ în Siget, care cu ocasiunea conferinţei a fostŭ acasă, ca studentŭ de a 5-a clasă gimnasială.

Preş.: D-ta ai fostŭ ascultatŭ înaintea judecătoriei din Sigetŭ şi ţĭ-ai făcutŭ fasiunile recerute; dér am sĕ te întrebŭ, décă le susţinĭ şi aicĭ?

Lipták: Le susţinŭ.

Martorulŭ rĕspunde la întrebările preşedintelui, că scie românesce, a fostŭ de faţă la conferinţa electorală şi a priceputŭ deplinŭ pe părintele Lucaciu.

Preş.: Sci-mĭ-ai spune, ce a vorbitŭ acolo părintele Lucaciu?

Lipták începe sĕ reciteze frumosŭ, cu multŭ elanŭ, discursulŭ atribuitŭ d lui Lucaciu. In anumite locurĭ se opresce, rogu-mi-te spre a se mai cugeta. Tótă înfăţişarea şi procedura coincide pe deplinŭ cu a unui studentŭ de pe băncile şcólei, care şĭ-a învĕţatŭ bine lecţiunea.

Preş.: Ce nĭ-ai spusŭ acum d ta, consună pe deplinŭ cu protocolulŭ luatŭ în Sigetŭ; nu numai, ci chiar cu delaţiunea făcută de Pap Zsiga şi tatălŭ d-tale. Aşa cugetŭ, că în acéstă părere a mea nu sunt singurŭ. Acestŭ martorŭ credŭ că se va considera după valórea sa, cum s'a manifestatŭ. Credŭ că vomŭ puté procede mai departe.

Lucaciu: N'aş face nicĭ o observare, dér am sĕ constatŭ, că domnişorulŭ acesta nu scie absolutŭ nimicŭ românesce. (Domnişorulŭ se cam bursucă). Mĕ rogŭ, sĕ i-se céră, ca numai douĕ cuvinte sĕ le traducă pe românesce: „kormány“ şi „nemzet“.

Preş.: Sĕ nu perdemŭ éră vremea cu de acestea. Eu din parte'mĭ vĕ asigur, că 'lŭ sciu considera pe martorŭ chiar după valórea sa cum s'a arătatŭ.

Lucaciu: Numai aceste douĕ cuvinte le cerŭ sĕ mi-le spună românesce, ca sĕ se védă, cum nu scie de feliu românesce, ca şi alţii, carĭ au afirmatŭ că sciu, séu că m'au priceputŭ.

Preşedintele concede în fine sĕ traducă martorulŭ aceste douĕ cuvinte. Elŭ traduce cuvĕntulŭ „kormány“ cu Impĕratŭ, ér „nemzet“ nicĭ că se încércă sĕ-lŭ traducă. (Copilulŭ se ruşinéză puţinŭ, judii cu publiculŭ cu totŭ îşĭ facŭ puţină voiă).

Coroianu: Mĕ rogŭ de on. trib. sĕ mi concédă sĕ potŭ şi eu pune numai vr'o douĕ întrebărĭ martorului.

Preş.: Poftiţĭ.

Coroianu: Spune'mĭ, Liptak Iozsef, anume, scii d-ta românesce?

Mart.: Sciu, dér nu limba cea cultă séu literară, ci mĕ 'nţelegŭ cu poporulŭ de rĕndŭ.

Coroianu: Dér vorbirea d-lui Lucaciu în care limbă a fostŭ rostită colo la Tĕuţĭ?

Martorulŭ: La începutŭ până într'un locŭ a vorbitŭ în limba literară, apoi a întors'o pe cea poporalŭ.

Coroianu: Apoi cam câtŭ timpŭ a vorbită d-lŭ Lucaciu în limba cea literară.

Mart.: Destulŭ; până când l'au rugatŭ sĕ vorbéscă în limba poporului.

Coroianu: D-ta ai disŭ că nu înţelegĭ limba literară şi că d. Lucaciu în timpŭ destulŭ de considerabilŭ a vorbitŭ aşa; cum vine déră că d-ta l'ai priceputŭ şi la începutŭ, şi chiar cu atâta precisiune ai reprodusŭ şi acum vorbirea şi o-ai dictatŭ şi în Sigetŭ la protocolŭ cu ocasiunea interogatorului?

Mart.: (vine în confusiune, se uită în laturĭ, ca şi cum ar căuta pe cineva, póte pe tatălŭ-sĕu).

Preş.: Intr'adevĕrŭ curiosŭ, spune'mĭ dér, cum de l'ai sciutŭ reproduce şi la începutŭ, când nu pricepĭ acea limbă?

Mart.: Că, mĕ rogŭ, am întrebatŭ de alţii.

Preş.: De cine?

Mart.: De notarulŭ Pap Zsiga.

Preş.: Pentru ce, ce te-a sciutŭ îndemna la aceea?

Mart.: Da... de, am vrutŭ sĕ sciu.

Coroianu: Ecă on. trib. o altă ilustrare a lucrului, Tînĕrulŭ acesta, care atuncĭ era băiatŭ, care mai multŭ după distragerĭ şi jucării alerga, scie reproduce unŭ discursŭ politicŭ ţinutŭ în limbagiu literarŭ; ba ce e mai multŭ, se arată cu atâta interesare, de nu are odihnă, până nu-lŭ scie totŭ, şi spune, că a întrebatŭ de altulŭ, chiar dela celŭ mai încăpăţinatŭ delatorŭ şi acusatorŭ. Acestea are sĕ şi-le însemne bine şi on. tribunalŭ, ca sĕ-şĭ pótă face şi trage bine conclusiunea. Mai am sĕ-lŭ întrebŭ pe martorŭ: Făcutu-ţĭ-ai d-ta cu ocasiunea acelei conferinţe însemnărĭ cu stenografia, orĭ cu scrierea ordinarară, de sci şi ai sciutŭ şi în Sigetŭ reproduce aşa de fidelŭ vorbirea d-lui Lucaciu, încâtŭ punĭ pe orĭ-cine în uimire şi care din literă în literă consună cu delaţiunea?

Mart.: Nu mĭ-am făcutŭ nicĭ o notiţă; dér 'mĭ aducŭ aminte.

Coroianŭ 'lŭ întrébă apoi cine l'a învĕţatŭ séu dela cine a primitŭ póte chiar tecstulŭ, după care şĭ-a sciutŭ depune fasiunea atâtŭ de sinonimă cu delaţiunea.

Mart.: dela nimenĭ. (Işĭ reocupă loculŭ între martorĭ).

Procurorulŭ: Cu ascultarea martorilorŭ citaţĭ din partea tribunalului amŭ fi gătatŭ, amŭ sĕ însemnŭ încă numai pe unulŭ, pe *Toma Laszlò*, care e mort, ale căruia fassiunĭ însĕ suntŭ luate în protocolulŭ făcutŭ cu ocasiunea interogatorului din Baia-mare. Mĕ rogŭ, ca acestŭ protocolŭ sĕ se cetéscă, şi se se considere fasiunea ca sancţionată prin mórte.

Preş.: cetesce protocolulŭ acesta, care asemenea conţine tóte faptele incriminate, atribuite părintelui Lucaciu.

Procurorulŭ: Deórece unii dintre martorĭ arŭ dori sĕ se depărteze pe la casele lorŭ, şi deórece nu vĕdŭ mai multă trebuinţă de dênşii, propunŭ sĕ se admită la jurămĕntŭ.

Coroianu: Susţine, că mai póte fi lipsă şi de aceştia în cursulŭ pertractării, şi cere sĕ nu se admită încă la jurămĕntŭ, ca tribunalulŭ mai uşorŭ sĕ pótă decide, că cine póte fi admisŭ la depunerea jurămĕntului, şi cine nu.

Tribunalulŭ decide, ca jurămĕntulŭ martorilorŭ sĕ se facă după terminarea ascultării turorŭ martorilorŭ, deóre-ce se vede, că va fi lipsă de unii şi mai târdiu.

Se începe ascultarea martorilorŭ d-lui Lucaciu, pe carĭ tribunalulŭ numai după multe rugărĭ şi suplicĭ i-a invitatŭ, şi şi atuncia pe spesele părintului acusatŭ.

Preşed.: Invită pe protopopulŭ Băiei-marĭ Stefanŭ Bilţu. Unde e?

Lucaciu: S'a dusŭ acasă, că mâne avemŭ sĕrbătóre, şi pentru aceea a doritŭ sĕ fiă între credincioşii sĕi. De va fi însĕ trebuinţă de dênsulŭ, se va presenta numai sĕ i-se dea de scire.

Preşed.: Se vină d-lŭ Alesiu *Berinde*, protop. în Seinĭ.

Berinde se presentéză cu tótă seriositatea înaintea tribunalului.

Preşed.: Sciu bine, că vorbescĭ limba maghiară, mĕ provocŭ la patriotismulŭ d-tale şi te rogŭ sĕ rĕspundĭ fidelŭ şi dreptŭ la tóte întrebările. Ai fostŭ de faţă la conferinţa din Tĕuţii de susŭ?

Berinde Alesiu: Onoratŭ tribunalŭ, vréu sĕ vorbescŭ românesce în limba mea maternă.

Preşed.: Pe basa articolului 44 de lege din an. 1867 poţĭ sĕ vorbescĭ în acéstă limbă, eu însĕ mĕ provocŭ la patriotismulŭ d-tale. Prin acésta ai dovedi că eştĭ patriotŭ bunŭ, şi că nu eştĭ complicele agitaţiunei, asupra căreia are sĕ judece acestŭ tribunalŭ şi pentru care şedemŭ acum aicĭ. Mie 'mĭ dă legea puterea sĕ conduc pertractarea după placulŭ şi vederile mele. Cui nu-i place are dreptulŭ sĕ facă apelaţiune. Decĭ te provocŭ sĕ vorbescĭ în limba statului, pe care tocmai aşa de bine o scii, ca şi noi, séu ca orĭ-care Maghiarŭ bunŭ şi *décă cu tóte acestea insistĭ a vorbí românesce, mĕ voiu folosi de dreptulŭ ce lŭ am şi la totŭ cuvĕntulŭ 'ţĭ voiu impune amende de câte 100 fl.; fasiunile depuse românesce nu le voiu considera ca fasiunĭ, şi voiu aplica în contra d-tale rigórea legii*, care pedepsesce aspru pe cei ce nu vréu sĕ fasioneze. *Nu potŭ sĕ considerŭ mai multŭ nenorocita espresiune şi concesiune a legilorŭ agitate.*

Berinde: [mulcomŭ prea impunătorŭ]. **In aceste momente solemne vréu sĕ mĕ folosescŭ de dreptulŭ meu asiguratŭ prin legĭ, vréu sĕ vorbescŭ în limba mea dulce, în limba română.**

Preş.: Nu pricepŭ ce dicĭ. (Judii vorbescŭ la olaltă).

Coroianu: On. Tribunalŭ!

Preş.: Nu către D-ta, ci către martorŭ am vorbitŭ.

Coroianu: Loculŭ unde stau acum 'mĭ dă dreptulŭ sĕ vorbescŭ. Intru adevĕrŭ procedura . . .

Preş.: Nu te lasŭ. 'Ţi retragŭ cuvĕntulŭ.

(In publicŭ, a căruia agitaţiă cu a tribunalului cu totŭ a ajunsŭ la culme, erupe flacăra patriotismului, şi ca unŭ tunetŭ resună prin sală strigătulŭ: Eljen)!

Coroianu, fără sĕ vorbéscă mai multŭ, îşĭ ocupă loculŭ aşteptândŭ terminarea scenei, înscenate de preşedinte.

Tribunalulŭ se retrage la sfatŭ, publiculŭ remâne în mare agitaţiă. Românii stau serioşĭ, fără ca unulŭ măcarŭ sĕ-şĭ permită ceva necuviinciosŭ, printr'asta şi mai multŭ impunŭ. După vre o 10 minute:

Preş.: Considerândŭ, că Alexiu Berinde limba română şi-a mărturisit'o de limbă maternă, şi considerândŭ că articululŭ de lege 48 din 1868, ertă folosirea limbei române, se concede martorului a se folosi de limba sa. (Murmurŭ în publicŭ). (Va urma).

SCIRILE DILEI.

Părintele Lucaciu. După pronunţarea sentinţei de achitare, părintelui Lucaciu 'i s'au făcutŭ grandióse ovaţiunĭ nu numai în Sătmarŭ, ci în întrégă călĕtoria sa prin comunele Seinĭ, Baia-mare, Tĕuţii de susŭ, Şişeştĭ, Asuagiulŭ de josŭ, Băseştĭ şi Supurŭ, unde pretutindenea a fostŭ primitŭ cu aclamaţiunĭ şi entusiasmŭ esceptionalŭ. Raportŭ mai amenunţitŭ vomŭ publica în numĕrulŭ de mâne.

***

Ne mai pomenită căldură. Diarele din Cluşiu spunŭ, că în dilele trecute, dér mai alesŭ Dumenecă, a fostŭ acolo o căldură ne mai pomenită. După amédĭ la 5 óre termometrulŭ ajunsese la *47 grade Celsius*. Plantele se veştejescŭ şi, décă căldura nu se va mai stêmpĕra şi décă nu va urma în scurtŭ timpŭ o plóiă, pagubele, ce le va causa gróznica căldură, vorŭ fi de totŭ marĭ. De nesuferitŭ ni-se spune că a fostŭ căldura în dilele acestea şi la Bucurescĭ, unde termometrulŭ ajunsese la 38 grade Réaumur. Totŭ atâtŭ de tropicală căldură a fostŭ şi la Sibiiu, unde termometrulŭ suise la 39° Réaumur [47⁴/₅ Celsius]. La noi la Braşovŭ încă a fostŭ căldură mare, mai alesŭ Dumenecă [maximulŭ 32° C.], dér totuşĭ căldura dela noi nu se póte asemĕna cu cea dela Cluşiu, Sibiiu şi Bucurescĭ. Alaltă-erĭ amŭ avutŭ o furtună împreunată cu plóiă vehementă, care a pricinuitŭ însemnate pagube, rupêndŭ arborii de prin grădinĭ şi de pe promenădĭ. Erĭ amŭ avutŭ o di mai recorósă, ér astă-nópte a fostŭ chiar rece.

***

Şcolă ungurescă în Blaşiu. In Blaşiu s'a aflatŭ şi se află încă şi acum o şcólă confesională ungurescă, dér acésta nicĭ pe departe, dice „Kolozsvár“, că nu era în stare a corĕspunde *„marei missiunĭ“*. De aceea Ungurii din acele părţĭ doriau de multŭ, ca în acéstă residenţă a Metropoliei române greco-catolice sĕ se înfiinţeze o şcólă poporală corespundĕtóre spiritului maghiarisătorŭ de adĭ. „Kulturegylet“-ulŭ a oferitŭ în acestŭ scopŭ salarisarea unui învĕţătorŭ la acéstă şcólă din fondulŭ sĕu, ér ministrul Csáky, la intervenirea fişpanului Kemény Kalman, a oferitŭ din bugetulŭ statului 400 fl. pentru salarisarea unui alŭ 2-lea învĕţătorŭ la fiitórea scólă ungurescă din Blaşiu. Astfelŭ „patrioţii“ suntŭ veselĭ, că de aci înainte vorŭ avé şi în Blaşiu o şcólă ungurescă, care sĕ „corĕspundă marei missiunĭ“, dér care va bate apa 'n piuă, până ce va da ortulŭ popii.

***

Epidemiă între vite. In Sângeorgiulŭ românescŭ, din comitatulŭ Bistriţei, bântue între vite arsura de splină. In comuna au peritŭ vre-o 50 de vite şi contagiósa bólă s'a ivitŭ şi prin comunele vecine.

***

„Maghiarisarea în comitatulŭ Pestei“. Sub acestŭ titlu „Pesti Napló“ aduce în Nr. 189 următórea notiţă: „In tóte şcólele poporale ale comitatului Pestei s'au isprăvitŭ în dilele acestea esamenele de încheiarea anului şi resultatulŭ se póte numi, cu privire la maghiarisare, mulţămitorŭ. In comunele de limbă germană Budaörs, Török-Bálint, Solymar, Vörösvár, Hidegkut, Budakész, Torbágy ş. a. au arătatŭ copiiĭ germanĭ frumóse progrese în însuşirea limbei maghiare“.

Ce-şĭ închipuescŭ şoviniştii, că „maghiariséză“, fiindcă facŭ cu sila pe copii sĕ 'nveţe unguresce!

***

Cursŭ de cantŭ. Ni-se scrie: Onorată Redacţiune! Rugatŭ fiindŭ din partea mai multorŭ colegĭ, sĕ deschidŭ unŭ cursŭ practicŭ de propunerea notelorŭ, m'am consultatŭ cu On. D-nŭ protopopŭ Stefanŭ Bilţiu, parochŭ în Baia-mare, care mi-a promisŭ, că va lua asupra-şĭ sarcina de a mijloci, ca ascultătorii sĕ fiă provĕduţĭ cu cuartire gratuite şi viptŭ cu preţŭ moderatŭ. Acelŭ cursŭ se va începe cu 1 Augustŭ şi se va termina celŭ multŭ în 30 Augustŭ. Dealtcum lungimea duratei concursului de propunere va atêrna dela sîrguinţa ascultătorilorŭ. Dreptŭ aceea, doritorii de a participa la acestŭ cursŭ au de a se însinua la mine, cu o tacsă de înscriere anticipative de 1 fl., până în 25 Iulie n. *Vereşmortŭ*, (com. Satu-mare) 8 Iulie. p. u. Borhidŭ. *Ioanŭ Breteanu*, învĕţătorŭ rom. confes.

***

Spre informare. Mai mulţĭ învĕţător ne rógă a-i informa, décă se ţine în véra acésta aicĭ în Braşovŭ vre-unŭ *cursŭ pentru lucrulŭ de mână.* Precum amŭ aflatŭ, în véra acésta nu se va ţiné aci unŭ astfelŭ de cursŭ. De altmintrelea ni-se spune, că cestiunea lucrului de mână a trecutŭ în grija organelorŭ şcolare superióre din Sibiiu, unde de bună sémă se vorŭ organisa astfelŭ de cursurĭ în véra fiă-cărui anŭ de aci înainte.

***

Doctorŭ în teologiă. D-lŭ *Demetriu Barbu* din Pecĭca-română, cotulŭ Aradu-

lui, în 2/14 Iulie a. c. s'a promovatŭ de doctorŭ în teclogiă ortodoxă la universitatea ces. reg. Franciscŭ Iosefină din Cernăuţĭ. Ii gratulămŭ noului doctorŭ!

***

Frontiera Dobrogei. După câtŭ află „Românulŭ“, d-lŭ generalŭ Dunca, comandantulŭ divisiei din Dobrogea, este însărcinatŭ de d-lŭ ministru de resbelŭ, sĕ visiteze frontierele Dobrogei. D-lŭ generalŭ Dunca e însoţitŭ în acéstă inspecţiă de intendentulŭ divisiei şi de comandanţii de corpurĭ.

***

Antichităţĭ. „Românulŭ“ află, că o mare măsea de mastodont antedeluvianŭ s'a găsitŭ pe o vclcea din comuna Gura-Vitiórei, din judeţulŭ Prahova, de către d-lŭ D. Ionescu, care are intenţiunea de a o trimite la musĕulŭ naţionalŭ din Bucurescĭ. Greutatea măselei este de 4 khilo şi 800 grame, avêndŭ înălţimea aprópe 20 cent. m., ér lăţimea de 14 c. m. Totŭ acolo s'a mai găsitŭ de către unŭ locuitorŭ unŭ osŭ atâtŭ de mare, că a făcutŭ din elŭ unŭ stâlpŭ de pórtă.

***

Injunghiatŭ. Ni-se scrie din *Deşiu*, cu data 12 Iulie 1889: In nóptea din 10 spre 11 Iulie a. c. servitorulŭ oraşului Keresztes, a împlântatŭ cuţitulŭ în pântecele lui Kontrai, ér servitorŭ la oraşŭ. Criminalulŭ a comisŭ îngrozitoriulŭ atentatŭ, fiindŭ bétŭ. Kontrai e pe patulŭ morţii în spitalŭ, în Keresztes, în carcera tribunalului. Se dice, că faptulŭ l'a comisŭ Keresztes din causă că elŭ, insultândŭ pe unŭ superiorŭ, acesta a datŭ ordinŭ lui Kontrai, sĕ-lŭ închidă, şi voindŭ a-lŭ aduce în arestŭ, i-a înfiptŭ cuţitulŭ în fóle. Se asigură, că Kontrai, care e tată la 2 copii, nu va scăpa cu viéţă! — *Deşianulŭ.*

***

Contrabandă. Sâmbătă în 13 Iulie n. s'au vêndutŭ la licitaţiă în Mercurea şése porcĭ, aduşĭ ca contrabandă din România spunŭ foile ungurescĭ.

***

Tifusŭ. In batalionulŭ 4 alŭ regimentului din Oedenburg bântue tifusulŭ în modŭ epidemicŭ. Intr'o companiă suntŭ bolnavĭ toţĭ soldaţii şi unŭ oficerŭ. Mulţĭ soldaţĭ din batalionŭ au fostŭ concediaţĭ.

***

Inecatŭ. Vasilie Negruţŭ, servitorŭ, se duse cu carulŭ după năsipŭ în Şimleulŭ Silvaniei. Aprópe de apa Crasna, bivolii, carĭ erau înjugaţĭ la carŭ, de căldura cea mare traseră în apă carulŭ, care se rĕsturnà. Servitorulŭ fù apucatŭ sub carŭ şi se înecà în nămolŭ.

***

Omorŭ. In Minsentiu din Ciucŭ a fostŭ omorîtŭ în nóptea de 4 Iulie ţĕranulŭ Lazar Malnasi şi jefuitŭ de 300 fl. Tatălŭ acestuia, deşi dormia în aceeaşĭ odaiă, abia a doua di diminéţa observà, că fiu-sĕu e ucisŭ. Nu-i vorbă, bĕtrânulŭ e surdŭ. Se bănuesce, că omorulŭ l'a comisŭ fratele ucisului, care se află în arestŭ preventivŭ.

Corespondenţa „Gaz. Trans“.

Din comitatulŭ Făgăraşului,
15 Iuliu 1889.

Stimate D-le Redactorŭ! Am luatŭ şi eu cunoscinţă despre corespondinţa din nr. 138 referitóre la ordinulŭ d-lui comite supremŭ alŭ acestui comitatŭ, prin care se impune notarilorŭ comunalĭ şi cercualĭ a se folosi în viitorŭ în rapórtele lorŭ *eschisivŭ de limba maghiară.* Astădĭ mĭ-a venitŭ în mână însuşĭ acelŭ ordinŭ, l'am cetitŭ, este scurtŭ, şi se motivézà: „că deórece *notarii comunalĭ şi cercualĭ* trebue sĕ cunóscă necondiţionatŭ limba de statŭ oficiósă, rapórtele lorŭ oficióse sĕ le concipieze eschisivŭ în limba oficiósă a statului.“

Acestŭ ordinŭ ne-a atinsŭ în modŭ de totŭ neplăcutŭ, şi ne dóre, când ne vedemŭ loviţĭ în ceea ce este pentru fiă-care omŭ mai scumpŭ, în limba sa maternă, pe care Românulŭ nu o iubesce mai puţinŭ, decâtŭ Maghiarulŭ pe a sa propriă; ne dóre cu atâtŭ mai multŭ, căcĭ tocmai dela Ilust. Sa, d-lŭ comite supremŭ M. Horváth, faţă cu care Românii esceptionalminte au nutritŭ şi nutrescŭ atâta stimă, nu ne aşteptamŭ a fi surprinşĭ cu unŭ ordinŭ, ce lovesce atâtŭ de tare în ambiţiunea Românilorŭ.

Cunóscemŭ noi curentulŭ şovinisticŭ, ce s'a pornitŭ cu atâta vehemenţă de susŭ până josŭ pentru de a stêrpì totŭ ce-i românescŭ, şi admitemŭ, că şi Ilust. Sa a credutŭ, că trebue sĕ mérgă cu acestŭ curentŭ şi a datŭ menţionatulŭ ordinŭ, prin care ordonă notarilorŭ comunalĭ şi cercualĭ a se folosi în rapórtele lorŭ oficióse numai de limba statului.

Acestŭ ordinŭ d-lŭ vice-comite Gremoiu l'a comunicatŭ cu Nr. 6418/89 tuturorŭ primĭ-pretorilorŭ, „*spre sciinţă şi punctuósă îndeplinire şi acomodare*“.

Domnii primĭ-pretorĭ au datŭ acelŭ ordinŭ notarilorŭ, şi precum m'am convinsŭ din ordinulŭ d-lui primŭ-pretorŭ alŭ cercului Branului Nr. 2943/889 „cu stricta provocare, ca din diua primirei numitului ordinŭ notarii *rapórtele şi protocólele lorŭ* sĕ le concipieze esclusivŭ numai în limba oficiósă a statului, pentru că rapórtele şi protocólele, ce nu vorŭ fi în limba maghiară şi c'unŭ cuvêntŭ tóte corespondenţele, nu se vorŭ primi, ci se vorŭ respinge.“

Ilust. Sa d-lŭ comite supremŭ, de sigurŭ, va fi cugetatŭ şi se va fi cumpĕnit fiăcare cuvênt din ordinul datŭ, şi vedemŭ, că n'a pretinsŭ mai multŭ, decâtŭ, ca notarii sĕ subştérnă rapórtele lorŭ, — *ca notarĭ* — în limba statului.

Cu totulŭ alta însĕ au ordonatŭ d-nii primĭ-pretorĭ, când cerŭ dela notarĭ, ca „rapórtele, protocólele şi c'unŭ cuvêntŭ tóte corespondenţele sĕ le concipieze în limba maghiară.“

Sĕ nu ne întrecemŭ cu şoviniştii în şovinismŭ.

Cugetat'au d-nii primĭ-pretorĭ, până unde mergŭ de departe, décă ei pretindŭ, ca şi protocólele şi corespondenţele sĕ se facă în limba maghiară? câte feliurĭ de protocóle şi corespondenţe are o comună? Apoi nu tóte, ba póte nicĭ unŭ protocolŭ nu privesce pe notarŭ, ca notar, ci pe primăriă, alŭ cărei membru este şi notarulŭ, ér décă notarulŭ ar scrie tóte protocólele şi corespondenţele numai în limba maghiară, prin acésta ar întroduce elŭ pe basa unui ordinŭ neprecugetatŭ la primăriă şi comună limba maghiară, ceea-ce însĕ n'a intenţionatŭ nicĭ chiar domnulŭ comite supremŭ.

Trebue sĕ ne esprimămŭ părerea de rĕu şi sĕ regretămŭ, când chiar ómenii noştri. în locŭ de a ceti cu atenţiune şi a interpreta câtŭ de strictŭ atarĭ ordinĭ, în zelulŭ lorŭ de a fi servilĭ mergŭ şi mai departe, se folosescŭ de cuvinte, despre a cărorŭ semnificare şi largitudine nu-şĭ mai sciu da séma, şi prin acésta aducŭ oficiile în confusiune.

Décă nu este altŭ modru, notarii sĕ-şĭ facă numai rapórtele lorŭ ca notarĭ în limba maghiară, tóte celelalte corespondenţe şi tóte protocólele, ca d. e. protocolulŭ de gestiunĭ, indicele, protocólele corpului representativŭ comunalŭ, conclusele acestuia, protocólele de pertractărĭ, sentinţe, împăciuirĭ şi multe alte protocóle, carĭ nu suntŭ ale notarilorŭ, ci ale comunei, primăriei şi judecătoriei comunale sĕ se pórte şi pe viitorŭ în limba protocolară a comunei, care, încâtŭ sciu conformŭ statutului, este limba română.

Notarii suntŭ, ca aleşĭ de comună, oficialii acesteia, şi dênşii nu suntŭ nicĭ îndreptăţiţĭ, nicĭ competenţĭ a păşi per fas et nefas cu atarĭ inovaţiunĭ în agendele comunelorŭ şi primăriilorŭ, fără a fi adusŭ atarĭ ordinĭ mai întâiu la cunoscinţa comunelorŭ, adecă a corpului representativŭ comunalŭ, şi nu potŭ sĕ nu desaprobŭ procederea unorŭ notarĭ, carĭ, fără de a studia mai bine ordinulŭ şi fără de a mai consulta şi cu alţii atarĭ cause, au începutŭ deja a scrie tóte protocólele şi corespondenţele numai în limba maghiară, aşa că décă ai necesitate de ceva la primăriă, nimenea, nicĭ chiar primarulŭ nu mai este în stare a-ţĭ da o desluşire, din singurulŭ motivŭ, că elŭ nicĭ nu scie, nicĭ nu mai pricepe, ce se lucră în cancelaria comunală.

Departe am ajunsŭ pe povêrnişulŭ, pe care ne aflămŭ, şi nu scimŭ unde ne vomŭ opri!

Făgăraşŭ, Iunie 1889.

Esamenulŭ de véră la şcóla gr. cat. din Făgăraşŭ în anulŭ curentŭ s'a făcut cu progresŭ îmbucurătorŭ. Peste totŭ şi din tóte obiectele de învĕţămêntŭ se vede, că învĕţătorulŭ Basiliu Raţŭ îşĭ cunósce bine chiămarea şi datorinţa sa. Destulă trudă are unŭ învĕţătorŭ, până îşĭ regulézà şi disciplinézà mlădiţele acelea de copilaşĭ, ca sĕ-lŭ asculte întru ajungerea scopurilorŭ reclamate de şcólă. Cu deosebire merită bravulŭ învĕţătorŭ o mulţămită şi recunoscinţă în succesulŭ arătatŭ în cântărĭ cu copilaşii.

Rarŭ s'a pututŭ omulŭ încânta de nisce cântărĭ armonióse şi bine accentuate în o şcólă de categoria acesteia, — ca în acésta. Remuneraţiunea ostenelelorŭ puse pe acestŭ terenŭ o a prestatŭ Rever. D-nŭ Vicariu prin unŭ cuvêntŭ fórte bine şi la locŭ rostitŭ, pe lângă care, împreună cu domnulŭ Dr. şi fisicŭ alŭ comitatului Stefanŭ Popŭ, a dăruitŭ mai multe cărticele dreptŭ premiu. Celalaltŭ publicŭ asistentŭ, constătătorŭ din Dómne şi Domnĭ, s'a depărtatŭ încântatŭ şi mulţămitŭ.

Unŭ participantŭ.

Ecou la tămbălăulŭ din Turinŭ.

Diarele ungurescĭ din Budapesta publică o corespondenţă a lui Kossuth Ferencz, fiiulŭ revoluţionarului Ludovicŭ Kossuth, prin care susţine, că diarele n'au raportatŭ destulŭ de corectŭ cuprinsulŭ cuvintelorŭ rostite de tatălŭ sĕu cu ocasiunea tămbălăului, despre care amŭ amintitŭ în Nr. 145 alŭ foiei nóstre. Eată ce dice între altele fiiulŭ lui Ludovicŭ Kossuth:

Deórece eu am fostŭ de faţă la conversaţia, ce a avut'o tatălŭ meu cu câţĭva membri fruntaşĭ ai partidei independente dela 48, aflu cu cale prin acésta a încunjura ocasia, de a se interpreta greşitŭ sentimentele şi vederile tatălui meu, cu privire la cestiunile amintite.

Eu n'am auditŭ, ca tatălŭ meu sĕ fi declaratŭ, că ar merge acasă, décă patria nóstră ar fi pe calea cea sigură a nisuinţei către independenţă. Celŭ ce de 40 de anĭ representă idea independenţei patriei nóstre n'a dis'o acésta şi n'a pututŭ s'o dică, de vreme ce tendinţa este identică cu ceea-ce încă nu-i realisabilŭ, ér acésta este identică cu o astfeliu de stare a lucrurilorŭ, în în care tatălŭ meu nu are şi nu póte avé locŭ. Elŭ a disŭ numai atâtŭ, că *s'ar re'ntórce în patriă, décă Ungaria ar fi independentă, séu décă prin re'ntórcerea lui i-ar puté recâştiga acesteia independenţa.*

Ce privesce *raportulŭ faţă cu dinastia*, tatălŭ meu observă, că, abstragêndŭ dela amintirile şi esperienţele sale personale, *lipsa domnitorului nu esclude posibilitatea independenţei patriei nóstre..*

Elŭ nu află a fi corectŭ, ca fiă-care partidă din patriă sĕ accentueze supunerea între orĭ-ce împregiurărĭ, căcĭ *cine înainte este gata de a nu se opune până la estremŭ încălcărei dreptului, unulŭ ca acela póte sĕ céră graţiă şi póte s'o capete, dér drepturĭ nu póte pretinde şi graţia n'o va căpĕta, pe când, din contră, semnele unei păşirĭ hotărîte facŭ pe alţii, ca sĕ concédă, precum s'a întêmplatŭ după 1859 şi 1866.*

In privinţa luptelorŭ din parlamentŭ, Kossuth e în contra personalităţilorŭ, afară de casulŭ, când unŭ sistemŭ e în strînsă legătură cu o persónă, căcĭ atuncĭ sbiciuindu-se sistemulŭ nu se póte evita şi sbiciuirea persónei. Fiulŭ lui Kossuth négă, că tatălŭsĕu ar fi folositŭ espresiunĭ aspre faţă cu Tisza şi că ar fi disŭ, că acesta merită sĕ fiă biciuitŭ şi datŭ afară.

Foile guvernamentale se bucură de acéstă scrisóre şi dicŭ, că ea arată, că Colomanŭ Tisza e agraţiatŭ de Ludovicŭ Kossuth! Vorba ceea, corbŭ la corbŭ nu-'şĭ scóte ochii.

Literatură.

La librăria „Concordia“ din Năsĕudŭ se află de vêndare opulŭ: **„Helveţia şi Wilhelm Tell“** de Dr. *A. P. Alexi*, carele tratézà despre întemeiarea republicei helveţiane, apoi despre desvoltarea istorică a acesteia, precum şi despre starea ei actuală. Tratézà despre bucata dramatică a lui F. Schiller, „Wilhelm Tell“, care este adjustată şi cu o chartă a celorŭ trei cantóne, în carĭ se petrecŭ scenele din drama „Wilhelm Tell.“ — Opulŭ costă 60 cr. (1·50 lei) şi se mai află în depositŭ la librăria Nic. I. Ciurcu, Braşovŭ; W. Krafft în Sibiiu şi „Aurora“ în Gherla.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS“

(Serviciulŭ biuroului de coresp. din Pesta)

Timişóra, 17 Iulie. Câştigătorulŭ loteriei Farkas Mihaly, după unŭ interogatorŭ de mai multe ore, în urma decisiunei judelui de instrucţiune a fostŭ arestatŭ; mai departe s'au confiscatŭ în favorulŭ erariului austriacŭ 200,000 fl. ce'i depusese câştigătorulŭ la banca comercială din Budapesta. Funcţionarii lotăriei compromişĭ Püspöky şi Szobovics au fostŭ deasemenea arestaţĭ. Şi femeia îmbrăcată în negru e probabilŭ că va sosi mâne sub escortă poliţienéscă.

DIVERSE.

O cerşitóre bogată. Se scrie din Londra, că la 6 Iulie s'a arestatŭ în Dublinŭ o femeiă, pentrucă cerşea pe stradă. La poliţiă bătù la ochĭ înfăţişarea şi îmbrăcămintea ei de totŭ ciudată. O femeiă din serviciulŭ poliţiei îi cercetà haiuele şi se descoperì că cerşitórea purta cu sine o sumă mare de banĭ de hârtiă, aurŭ, argintŭ şi aramă. O traistă înfăşurată pe lângă corpŭ conţinea banĭ de aramă, în greutate de 25 funţĭ. O traistă veche de vênatŭ, sub haină, conţinea 120 lire sterline (à 12 fl.), cu deosebire în piese de aurŭ. Pe lângă corpŭ mai era înfăşurată o năframă în care erau cusuţĭ banĭ de hârtiă, dintre carĭ o hârtiă era de 50 lire sterline. Averea care o purta cerşitórea cu sine in chipulŭ acesta, se urca la 550 lire sterline. Afară de aceştia mai avea prin busunare 20 cartofí, câţĭva funţĭ de mazere şi altele.

Cursulŭ pieţei Braşovŭ
din 14 Iulie st. n. 1889.

Bancnote românescĭ	Cump.	9.42	Vênd.	9.45
Argintŭ românescŭ -	„	9.37	„	9.40
Napoleon-d'orĭ - - -	„	9.44	„	9.46
Lire turcescĭ - - -	„	10.62	„	10.68
Imperialĭ - - - -	„	9.62	„	9.68
Galbinĭ .	„	5.58	„	5.60
Scris. fonc. „Albina“ 6%	„	102.—	„	—.—
„ „ „ 5%	„	98.59	„	99.—
Ruble rusescĭ - - -	„	120.50	„	121.—
Discontulŭ - - - -	6½—8% pe anŭ.			

Cursulŭ la bursa de Viena
din 15 Iulie st. n. 1889.

Renta de aurŭ 4% - - - - - - -	100.20
Renta de hârtiă 5% - - - - - - -	95.25
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare -	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (1-ma emisiune) - -	100.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (2-a emisiune) - -	—.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ungare (3-a emisiune) - -	112.24
Bonurĭ rurale ungare - - - - - -	104.80
Bonurĭ cu clasa de sortare - - - -	104.80
Bonurĭ rurale Banatŭ-Timişŭ - - -	104.80
Bonurĭ cu cl. de sortare - - - -	104.80
Bonurĭ rurale transilvane - - - - -	104.80
Bonurĭ croato-slavone - - - - - -	105.—
Galbenĭ împĕrătescĭ - - - - - - - -	5.64
Napoleon-d'orĭ - - - - - - - - -	9.46
Mărcĭ 100 împ. germane - - - - -	58.27½
Londra 10 Livressterlinge - - - - -	119.10

Editorŭ şi Redactorŭ responsabilŭ:
Dr. Aurel Mureşianu.

Mersulŭ trenurilorŭ

pe liniele orientale ale căii ferate de statŭ r. u. valabilŭ din 1 Iunie 1889.

Budapesta—Predealŭ

	Tren de persóne	Trenŭ accelerată	Trenŭ omnibus	Trenŭ mixt
Viena	11.—	8.—		
Budapesta	8.31	2.—	3.10	6.10
Szolnok	11.20	4.05	7.22	9.28
P. Ladány	2.22	5.46	5.52	11.38
Oradea-mare	4.18	7.01 7.11	8.46 9.18	1.51 2.11
Várad-Velencze			9.27	2.19
Fugyi-Vásárheli			9.44	2.32
Mező-Telegd		7.41	10.21	2.55
Rév		8.16	11.38	3.38
Bratca			12.16	4.01
Bucia			12.54	4.23
Ciucia		9.05	1.57	4.49
Huiedin		9.35	3.11	5.31
Stana			3.40	5.40
Aghiriş			4.15	6.12
Ghirbĕu			4.36	6.24
Nădĕşel			4.58	6.38
Cluşiu	11.02	10.35	5.26	6.56 7.15
Apahida	11.23			7.48
Ghiriş	12.44			9.13
Cucerdea	1.27			10.04
Uióra	1.34			10.12
Vinţulŭ de susŭ	1.42			10.19
Aiud	2.07			10.45
Teiuşŭ	2.26			11.34
Crăciunelŭ	3.11			12.11
Blaşiu	3.24			12.29
Micăsasa	3.54			1.10
Copşa mică	4.09			1.30
Mediaşŭ	4.39			2.14
Elisabetopole	5.11			2.54
Sighişóra	5.45			3.35
Haşfalĕu	6.12			4.07
Homorodŭ	7.32			5.54
Ágostonfalva	8.17			6.39
Apatia	8.37			7.13
Feldióra	9.06			7.45
Braşovŭ	9.45 1.55	5.32		8.32
Timişŭ	2.53	6.15		
Predealŭ	3.28	6.47		
Bucuresci	9.35	11.50		

Predealŭ—Budapesta

	Tren de persóne	Trenŭ accelerată	Trenŭ mixt	Trenŭ omnibus
Bucuresci			7.30	*)
Predealŭ		4.40	1.14	5.03
Timişŭ		9.12	1.45	6.22
Braşovŭ	—.— 4.54	9.41 10.17	2.32 7.07	7.23
Feldióra	5.37		7.44	
Apaţa	6.15		8.09	
Ágostonfalva	6.43		8.29	
Homorodŭ	7.31		9.07	
Haşfalĕu	9.09		10.34	
Sighişóra	9.33		10.46	
Elisabetopole	10.02		11.09	
Mediaşŭ	11.04		11.35	
Copşa mică	11.24 11.39		12.19 11.59	
Micăsasa	11.57		12.15	
Blaşiu	12.30		12.43	
Crăciunelŭ	12.45		12.55	
Teiuşŭ	1.13		1.07	
Aiudŭ	2.18		2.11	
Vinţulŭ de susŭ	2.48		2.33	
Uióra	2.56		2.40	
Cucerdea	3.14		2.46	
Ghirişŭ	4.01		3.27	
Apahida	5.28		4.47	
Cluşiu	5.56 6.45	5.32	5.08	8.—
Nădăşelŭ	7.06			8.36
Gîhrbău	7.22			9.02
Aghireşŭ	7.37	6.11		9.32
Stana	8.03			10.11
B. Huiedin	8.24	6.43		10.51
Ciucia	9.04	7.12		12.16
Bucia	9.20			12.50
Bratca	9.37			1.19
Rév	9.55	7.51		2.—
Mező-Telegd	10.20	8.17		3.04
Fugyi-Vásárheli	10.47			3.36
Várad-Velencze	10.57			3.52
Oradea-mare	11.04 11.19	8.42 8.47	10.50	4.03 4.47
P. Ladány	1.19	10.08	1.33	7.30
Szolnok	3.31	11.51	3.29	11.51
Budapesta	6.30	1.55	7.45	9.55
Viena	1.40	7.15	6.05	

*) Comunică numai în fiecare Vineri.

B.-Pesta-Aradŭ-Teiuş

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de pers.	Trenŭ de pers.
Viena		11.—	3.40
Budapesta		7.40	9.30
Szolnok		10.42	12.38
Aradŭ	2.17	3.53 4.29	5.36 6.06
Glogovaţŭ	2.37	4.41	6.18
Gyorok	3.37	5.05	6.43
Paulişŭ	4.05	5.17	6.55
Radna-Lipova	4.27	5.38	7.14
Conop		6.05	7.46
Bêrzava		6.23	7.57
Soborşinŭ		7.20	8.42
Zamŭ		7.55	9.11
Gurasad.		8.26	9.39
Ilia		8.47	9.55
Branicica		9.11	10.13
Deva		9.42	10.37
Simeria (Piski)		9.59	10.53
Orăştia		11.—	11.39
Şibotŭ		11.29	12.01
Vinţulŭ de josŭ		12.02	12.29
Albá-Iulia	8.55	12.19	12.45
Teiuşŭ	9.54	1.06	1.24

Teiuş-Aradŭ-B.-Pesta

	Trenŭ mixt	Trenŭ de pers.	Trenŭ mixt
Teiuşŭ	11.24	3.—	1.42
Alba-Iulia	11.59	3.34	2.32
Vinţulŭ de josŭ	12.30	4.10	
Şibotŭ	1.01	4.43	
Orăştia	1.32	5.13	
Simeria (Piski)	2.03	5.47	
Deva	2.52	6.27	
Branicica	3.23	6.54	
Ilia	3.55	7.20	
Gurasada	4.08	7.32	
Zamŭ	4.44	8.03	
Soborşinŭ	5.30	8.38	
Bêrzava	6.27	9.27	
Conopŭ	6.47	9.46	
Radna-Lipova	7.28	10.20	5.35
Paulişu	7.43	10.34	6.01
Gyorok	7.59	10.50	6.44
Glogovaţ	8.28	11.16	7.25
Aradŭ	8.42 9.20	11.30 12.05	7.44
Szolnok	2.22	5.10	
Budapesta	6.—	8.15	
Viena	1.40	6.05	

Simeria (Piski)-Petroşeni

Simeria	6.47	11.54
Streiu	7.40	12.37
Haţegŭ	8.51	1.28
Pui	10.02	2.23
Crivadia	11.02	3.11
Baniţa	11.50	3.53
Petroşeni	12.30	4.25

Petroşeni-Simeria (Piski)

Petroşeni	9.36	4.26
Baniţa	10.17	5.12
Crivadia	10.58	5.55
Pui	11.42	6.41
Haţegu	12.23	7.26
Streiu	1.12	8.14
Simeria	1.51	8.50

Aradŭ—Timişóra

Aradŭ	6.12	4.12
Aradulŭ nou	6.36	4.38
Németh-Ságh	7.01	5.01
Vinga	7.30	5.29
Orczifalva	7.55	5.47
Merczifalva	8.13	6.04
Timişóra	9.04	6.50

Timişóra—Aradŭ

Timişóra	6.25	1.15
Merczifalva	7.19	2.04
Orczifalva	7.46	2.26
Vinga	8.15	2.56
Németh-Ságh	8.36	3.13
Aradulŭ nou	9.11	3.51
Aradŭ	9.27	4.05

Ghirişŭ—Turda

Ghirişŭ	9.33	4.19
Turda	9.54	4.40

Turda—Ghirişŭ

Turda	8.29	3.19
Ghirişŭ	8.50	3.40

Sighişóra—Odorheiu

Sighişóra	6.05
Odorheiu	9.12

Odorheiu—Sighişóra

Odorheiu	6.—
Sighişóră	8.56

Copşa-mică—Sibiiu

Copşa-mică		2.05	4.35
Şeica mare		2.38	5.05
Lómneşŭ		3.22	5.46
Ocna	8.—	3.46	6.17
Sibiiu	8.35	4.18	6.40

Sibiiu-Copşa-mică

Sibiiu	2.30	9.10	9.50
Ocna	3.04	9.37	10.14
Lómneşŭ		10.05	10.40
Şeica mare		10.40	11.10
Copşa-mică		11.09	11.35

Cucerdea-Oşorheiu-Reghinulŭ săsescŭ

Cucerdea	3.05	10.20	3.25
Cheţa	3.35	10.50	3.58
Ludoşŭ	3.51	11.11	4.15
M.-Bogata	4.06	11.20	4.41
Iernutŭ	4.43	11.57	5.28
Sânpaulŭ	4.58	12.12	5.44
Miraşteu	5.21	12.36	6.08
Oşorheiu	5.40 6.—	12.55 4.58	6.27 —.—
Reghinul-săs.	7.35	7.—	

Reghinulŭ săsescŭ-Oşorheiu-Cucerdea

Reghinul-săs.		8.25	8.—
Oşorheiu	6.45	10.— 12.15	9.49 10.20
Miraşteu	7.05	12.35	10.39
Sânpaulŭ	7.28	12.58	11.02
Iernutŭ	7.50	1.19	11.23
M. Bogata	8.23	1.49	11.53
Ludoşŭ	8.31	2.02	12.06
Cheţa	9.12	2.18	12.22
Cucerdea	9.44	2.46	12.50

Simeria (Piski)-Unied.

Simeria (Piski)	2.18
Cerna	2.39
Uniedóra	3.08

Unied.-Simeria (Piski)

Uniedóra	9.30
Cerna	9.56
Simeria	10.15

Murĕşŭ-Ludoşŭ-Bistriţa

Murĕşŭ-Ludoşŭ	4.30
Ţagŭ-Budatelecŭ	7.27
Bistriţa	11.—

Bistriţa-Murĕşŭ-Ludoşŭ

Bistriţa	3.—
Ţagŭ-Budatelecu	6.49
Murĕşŭ-Ludoşŭ	9.35

Notă: Numerii încuadraţi cu linii grose însemnéză órele de nópte.

Tipografia A. MUREŞIANU, Braşovu.